

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų
bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

FILOSOFIJOS VIDURINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Filosofijos vidurinio ugdymo bendrosios programos įgyvendinimo rekomendacijas rengė:
dr. Sigita Šilingaitė, dr. Lina Vidauskytė

Turinys

1. DALYKO NAUJO TURINIO MOKYMO REKOMENDACIJOS.....	1
2. VEIKLŲ PLANAVIMO IR KOMPETENCIJŲ UGDYMO PAVYZDŽIAI.....	5
2.1. III gimnazijos klasė.....	5
2.2. IV gimnazijos klasė.....	8
3. SKAITMENINĖS MOKYMO PRIEMONĖS, SKIRTOS BP ĮGYVENDINTI.....	16
4. LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	17
5. UŽDUOČIŲ AR MOKINIŲ DARBŲ, ILIUSTRUOJANČIŲ PASIEKIMŲ LYGIUS, PAVYZDŽIAI.....	17

1. DALYKO NAUJO TURINIO MOKYMO REKOMENDACIJOS

Filosofijos dalyko rekomenduojama mokytis pasitelkus tiek tradicinius (teksto analizė), tiek netradicinius (įvairios kūrybinės veiklos) mokymo būdus. Rekomenduojama nuosekliai sekti siūlomas temas, kurios padės vis labiau plėsti filosofinį akiratį, suvokti filosofinį “karkasą”. Vertėtų koncentruotis į filosofijos skirtumus nuo ideologijos, meno, religijos. Mokantis įvairių filosofijos istorijai priklausančių teorijų, svarbu susitelkti ties jų poveikiu kultūrai ir savivokos raidai. Siūloma suteikti mokiniams ne tik bendrą suvokimą apie filosofijos tradiciją, bet ir apie atskirų filosofijos disciplinų specifiką. Tai reiškia, kad programa neturėtų būti suprantama tik kaip filosofijos istorija. Mokantis dalyko svarbu nuolatos reflektuoti vidurinio ugdymo programoje numatytas ugdyti septynias kompetencijas: pažinimo, kultūrinę, kūrybiškumo, komunikavimo,

socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, skaitmeninę, pilietiškumo. Šios kompetencijos yra labai aiški nuoroda į filosofijos žinių pritaikomumą praktiniame gyvenime. Tokia nuostata suponuoja, kad filosofija yra daugiau nei tik teorinis mąstymas. Filosofijos kaip gyvenimo būdo samprata susiformavo dar Antikoje, bet ilgainiui apmirė dėl filosofijos virsmo universitetine disciplina.

Įgyvendinant Filosofijos BP rekomenduojama naudoti tokius metodus:

Apversta klasė

Pagal metodą “Apversta klasė” mokiniai peržiūri pamokų medžiagą namuose ir dirba su projektais bei užduotimis klasėje. Taikant apverstos klasės metodą mokiniai atlieka teminius darbus, kurie paprastai būna atiekami namuose, bet šiuo atveju jie atliekami kaip namų darbai klasėje. Apversta klasė suteikia puikią erdvę tarpusavio bendradarbiavimui (ugdoma komunikavimo kompetencija). Mokiniai gali bendradarbiauti, kad užbaigtų grupinius projektus, debatus ir praktinius darbus. Mokytojai nėra apverstos klasės centras. Šiuo atveju, mokytojai yra lankstesni, į juos galima kreiptis individualios pagalbos, mokytojas taip pat pateikia įvertinimus, nurodymus mokiniams ir mokinių grupėms, kai jie baigia savo darbą.

Personalizuotas mokymasis

Personalizuoto mokymosi metu mokymosi turinys pritaikomas kiekvienam mokiniui. Užuoat pasirinkę vieną metodą ar strategiją, skirtą mokyti visą klasę, mokytojai prisitaiko prie kiekvieno mokinio stipriųjų pusių, kad padėtų jiems pasiekti siekinius. Nors šios individualizuotos mokymosi kelionės kiekvienam mokiniui yra skirtingos, galutinis tikslas yra dalyko įvaldymas arba jų klasės standartų atitikimas. Taigi galime galvoti apie tai kaip apie skirtingus kelius, vedančius į tą pačią vietą.

Projektais grįstas mokymasis

Projektais grįstas mokymasis yra veiksmingas metodas, padedantis mokiniams savarankiškai mokytis. Taikant tokį mokymosi būdą, mokiniai nustato realaus pasaulio problemą, tada sukuria jai sprendimą. Šio metodo sėkmingumas priklauso nuo pagrindinių įgūdžių, pvz., tyrimų, kritinio mąstymo, problemų sprendimo ir bendradarbiavimo, ugdymo. Projektinis mokymasis yra aktyvus mokymosi metodas, kai mokiniai įgyja meistriskumo taikydami savo žinias, o ne jas išimindami. Kaip ir “Apverstos klasės” metodo atveju, mokytojo vaidmuo tampa palydėjo vaidmeniu, o mokiniai prisiima atsakomybę už savo mokymąsi.

Tyrimais grįstas mokymasis

Tyrimais grįstas mokymasis lavina mokinių mąstymą ir problemų sprendimo įgūdžius. Atsisakoma pamokos vedimo paskaitos stiliumi, mokytojas kelia klausimus, nurodo galimus scenarijus ir problemas. Tuomet mokiniai tyrinėja šias temas individualiai arba grupėse, kad suformuluotų savo atsakymus. Tada jie gali pristatyti savo išvadas ir patvirtinamuosius įrodymus klasei kartu su kitais mokiniais. Mokiniai gali toliau tobulinti savo atsakymus klausydami, ką rado kiti mokiniai, taip pat nustatydami sritis, kurioms reikia daugiau dėmesio ir detalių.

Mozaikos metodas

Mozaikos metodas yra dar vienas iš aktyvaus mokymosi metodų. Svarbiausia, kad šis metodas suteikia mokiniams galimybę mokytis kitus mokinius. Ko nors paaiškinimas kitam/kitiems laikomas aukščiausiu supratimo lygmeniu. Mozaikos metodo pagalba mokiniai suskirstomi į grupes ir jiems suteikiama įvairi informacija apie tyrinėjamą reiškinį. Tada kiekvienos grupės mokiniai turi įsisavinti pakankamai informacijos savarankiškai, kad galėtų ją paaiškinti kitai grupei. Procesas užbaigiamas kuomet kiekviena grupė turi visą informaciją, kad užbaigtų galvosūkį.

Atvirų klausimų kėlimas

Mokiniai, ypač sėkmingai besimokantys, gali per daug pasikliauti vadovėlių atsakymais. Laikui bėgant jie gali įgyti polinkį manyti, kad yra tik teisingi ir neteisingi atsakymai. Tačiau dauguma filosofinių klausimų neturi teisingų ar neteisingų atsakymų. Užduodami atvirus klausimus mokytojai skatina aktyvius pokalbius klasėje. Mokiniai gali sujungti įvairią informaciją, kurią išmoko ar patyrė savo gyvenime. Taikant šį metodą mokiniai mokysis ne tik viešai kalbėti (komunikavimo kompetencijos ugdymas), bet ir bendrauti ir bendradarbiauti, priimti nuomonių įvairovę.

Bendraamžių mokymas

Kaip buvo minėta aptariant mozaikos metodą, mokiniai demonstruoja meistriškumą, kuomet aiškina ar moko kitus. Todėl siūlome leisti mokiniams pasirinkti dominančią sritį iš dėstomo dalyko. Suteikite jiems galimybę savarankiškai tyrinėti temą ir sukurti jos pristatymą. Skirkite pamokos laiko, kad mokiniai galėtų pristatyti savo bendraamžius savo temą. Mokydami bendraamžius, mokiniai įgyja įgūdžių, tokių kaip savarankiškas mokymasis, pristatymo įgūdžiai ir pasitikėjimas savimi.

Mišrus mokymasis

Mišrus mokymasis sujungia fizinę ir virtualią mokymosi patirtį, kuri suteikia mokiniams daugiau galimybių valdyti mokymosi laiką, vietą, tempą. Mišrus mokymasis įdomus tuo, kad jis suteikia tradicinę patirtį klasėje, taip pat virtualius įrankius (ugdoma skaitmeninė kompetencija) ir mokymosi galimybes. Vis dėlto technologijos yra pagrindinė mišraus mokymosi dalis. Mišraus mokymosi lankstumas leidžia mokiniams labiau kontroliuoti savo mokymosi metodus – galbūt jie žiūrės internetines pamokas namuose ir dalyvaus bendrose virtualiose grupėse. Toks mokymosi metodas yra svarbus ne tik pandemijos sąlygomis.

Grižtamojo ryšio suteikimas

Grižtamojo ryšio suteikimas yra labai svarbi mokymosi proceso dalis. Mokiniai turi išmokti pasiūlyti konstruktyvų grįžtamąjį ryšį ir priimti atsiliepimus. Suteikite mokiniams grįžtamojo ryšio teikimo mechanizmą. Virtualioje klasėje grįžtamojo ryšio įrankiai, pvz., apklausa ar jaustukai, yra puikus būdas greitai gauti atsiliepimų. Jūs netgi galite mesti iššūkį arba paprašyti mokinių išplėsti savo atsiliepimus, tada paprašyti kitų mokinių, turinčių priešingą nuomonę, aptarti, kodėl jie galvoja kitaip.

Aktyvus mokymasis

Daugelis aukščiau aptartų mokymosi strategijų yra aktyvaus mokymosi strategijos. Aktyvaus mokymosi metodai skatina mokinius diskutuoti, prisidėti, dalyvauti, tyrinėti ir kurti. Svarbiausia, kad taikant aktyvaus mokymosi metodus, skatinamas mokinių aktyvumas, veikimas, klausimų kėlimas.

Kūrybiniai metodai

Filosofinio teksto skaitymą ir analizavimą rekomenduojama papildyti kūrybinėmis užduotimis, kurios taip pat padės įsisavinti naują medžiagą. Pavyzdžiui, siūloma taikyti fotografiją, fiksuoti kaip viena ar kita filosofinė tema reiškiasi jų kasdienybėje. Sukurti fotografijų ciklus, siekiant atskleisti, pavyzdžiui, egzistencializmo temą. Tokiu būdu bus aktyviai ugdoma kūrybiškumo kompetencija ir formuosis sąsajos tarp teorijos ir praktikos.

Aukštesniųjų pasiekimų ugdymas. Aukštesnius gebėjimus siūloma ugdat filosofines žinias, jų interpretavimo tradicijas bei jų taikymą įvairiuose kontekstuose. Šie kontekstai galėtų būti: mokslas, teisė, religija, menas. Savo ruožtu tokios žinios ir hermeneutiniai gebėjimai turėtų būti taikomi ir svarstant įvairias dabarties problemas. Todėl siūloma mokyti mokinius patiems surasti filosofinę problemą, ją mokyti perteikti įvairių medijų pagalba - žodžiu, raštu ir vaizdu. Šiuolaikinės technologijos suteikia įvairiausių galimybių perteikti filosofines idėjas. Kartu siūloma mokiniams mokyti filosofinį turinį artikuliuoti įvairiomis tikslinėms auditorijoms. Tai gali būti ir filosofinių idėjų perteikimas pradinukams ar vyresnio amžiaus žmonėms. Tokių pranešimų kūrimas padeda ugdyti jautrumą auditorijai ir skatina kūrybiškumą. Nereikia bijoti naudotis vaizdais, *memais*, kurie išreiškia filosofinę mintį. Vizualinis mąstymas gali padėti siekiant slenkstinio pasiekimo lygio, kuomet abstrakti artikuliacija yra sunkiai pasiekama.

11 ir 12 klasės. Aukštesnius pasiekimus siūloma ugdyti:

- per žinių pritaikymą kontekstuose;
- per filosofinių žinių susiejimą su dabarties problemomis;
- per technologines priemones;
- per vizualinio mąstymo ugdymą;
- per kūrybines veiklas;
- per pranešimų konferencijoms rengimą;
- per dalyvavimą filosofijos olimpiadose (nacionalinėje bei tarptautinėje);
- per žinių perdavimą/paaiškinimą kitiems, pavyzdžiui, jaunesniems mokiniams.

Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas.

Per filosofijos dalyko pamoką mokiniai ugdomi sakytinės ir rašytinės kalbos gebėjimus. Tam pasitelkiamas pokalbis (diskusija) ir įvairūs (nebūtinai didelės apimties) rašto darbai. Filosofijos pamokoje labai daug kasdienio gyvenimo pavyzdžių, kurie dažniausiai

ivardijami/apibūdinami kasdiene kalba. Filosofijos pamokų metu rekomenduojama pakelti kalbos lygį į aukštesnę (apibendrinimas, taisyklingas ivardijimas, raiškus minties išreiškimas ir užbaigimas, loginė jungtis ir išvada).

Siūloma pamokose naudoti poetų, rašytojų ir filosofų tekstų ištraukas, kurios padėtų auginti kalbinį lygmenį mokiniui. Sąvokos nėra prioritetas, nes filosofijoje galima bet kokią kalbos žodį paversti sąvoka. Šitą virsmą sąvoka būtina trumpai mokiniams paaiškinti, priminti įvairiose situacijose ir skatinti šitokio „sąvokyno“ kūrimą. Pavyzdžiui: mokiniai gali gyvenimą pavadinti „kelione į save“, „sugrįžimu namo“ ir pavartodami tokias „sąvokas“ (ar net sakytume metaforas) pasinaudotų Homero kūriniumi „Odiseja“. Ši sąvoka nurodo, kad visą gyvenimą mes ieškome savo tikrojo „aš“.

Mokiniai, kuriems kyla gimtosios kalbos vartojimo sunkumų, pradžioje gali būti skatinami palyginti žodžių reikšmes (su mokytojo pagalba ir be jo), svarbu mokinius padrašinti kalbėti net ir klystant; jiems vertėtų parengti papildomą užduotį, kurią atlikdamas mokinyš jaustųsi stipriau – pvz., vertimas ir pan. Skirtingų kalbų ir jų atveriamo pasaulio supratimo filosofinių įžvalgų galima surasti originaliame filosofo Antano Maceinos veikalė „Daiktas ir Žodis“ (V., aidai, 1998).

Mokiniams iš pažeidžiamų grupių siūloma taip pat skirti daugiau dėmesio kalbiniu aspektu – pasiūlyti pasvarstyti kodėl vienas ar kitas žodis netinkamas ar pan. skatinti mokinių tapti jautresniu kalbai, nes ir dalyko turinyje yra nemažai dėmesio skirta suvokti žodžio ir vaizdo reikšmę įvairiose situacijose. Tokia kalbos objektyvacija padeda ugdyti kalbinius gebėjimus.

Filosofijos pamokose vertėtų mokinius drašinti reikšti mintis žodžiu, tokiu būdu jie ne tik kas kartą vis laisviau reikš savo mintis, bet ir suvoks nuomonių įvairovę, išgirs kitokius svarstymus, įsitrauks į diskusijas.

III gimnazijos klasė. Pradedant mokyti filosofijos dalyko, svarbu pratinti mokinius drašiai reikšti savo mintis žodžiu, svarstyti, garsiai apmąstyti perskaitytą tekstą, kelti klausimus, įvardinti ką suprato, ko nesuprato (tai ypatingai svarbu, bandyti sukonkretinti kas skaitant tekstą buvo neaišku). Diskusijas žodžiu vertėtų organizuoti apmąstant tiriamą reiškinį iš įvairių perspektyvų, svarbu mokyti ne tik išsakyti savo nuomonę, bet kartu mokėti nuo jos ir atsitraukti tam, kad išgirsti ką mano kiti diskusijos dalyviai. Mokantis diskutuoti rekomenduojama taikyti 6 kepurių metodą, kurio metu siekiama tyrinėjamą reiškinį apžvelgti iš skirtingų perspektyvų: ieškant faktų, ieškant teigiamų dalyko pusių, ieškant neigiamų dalyko pusių, ieškant kūrybiško sprendimo būdo, ieškant emocijomis grįsto sprendimo ir ieškant apibendrinimo. Daugiau informacijos apie šį metodą <https://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/kompetenciju-ugdymo-praktika/aktyvaus-mokymo-ir-mokymosi-metodai-ir-ju-taikymo-pavyzdziai/aktyvaus-mokymosi-metodai/sesiu-kepuriu-metodas/>

IV gimnazijos klasė. Antrus metus mokantis filosofijos svarbu, kad mokiniai diskusijose jaustųsi laisvai, drašiai, sklandžiai samprotautų viena ar kita filosofine tema. Filosofijos pamokose galima naudoti debatų principą tam, kad baigę filosofijos kursą mokiniai gebėtų drašiai žodžiu apmąstyti tiriamus reiškinis.

2. VEIKLŲ PLANAVIMO IR KOMPETENCIJŲ UGDYMO PAVYZDŽIAI

2.1. III gimnazijos klasė.

Rekomenduojamas valandų paskirstymas pagal temas:

Filosofinių klausimų specifikos suvokimas (A)		
A1	Skirti ir aiškinti filosofinių klausimų, filosofinio požiūrio ypatybes kitų klausimų kontekste.	8 valandos
A2	Analizuoti ir kūrybiškai taikyti egzistenciniame kontekste filosofijos kilmės ir ištakos aspektus.	8 valandos
A3	Aiškinti ir analizuoti, kūrybiškai interpretuoti ir savo kasdienybėje taikyti filosofijos kaip gyvenimo būdo ir filosofijos kaip teorijos santykį.	8 valandos
A4	Skirti ir analizuoti filosofijos ir ideologijos santykį.	8 valandos

Tikrovės pažinimas (B)		
B1	Analizuoti filosofijos ir kitų mokslų santykio	8 valandos

	požymius, esmines problemas, mokslinį ir filosofinį tikrovės pažinimą.	
B2	Filosofiškai aiškinti Platono olos alegoriją, I. Kanto transcendentalinės filosofijos esminius požymius.	8 valandos
B3	Interpretuoti daiktišką (statišką; lot. realitas) ir dinaminį (lot. actualitas) būties aspektus, kūrybiškai taikyti dinaminio tikrovės aspekto analizę egzistenciniame kontekste. “Į tą pačią upę du kartus neįžengsi” (Herakleitas).	8 valandos
B4	Filosofiškai aiškinti, pateikti pavyzdžius, nurodant skirtumus tarp tiesos ir nuomonės.	8 valandos

Etinių sistemų ir klausimų hermeneutika (C)		
C1	Aiškinti esminius etikos ir moralės požymius, pagrindines teorijas, autorius.	8 valandos
C2	Aiškinti laisvės problemą etikoje.	8 valandos

C3	Analizuoti, kūrybiškai interpretuoti ir taikyti kasdieniame gyvenime epikūrizmo, kinikų ir stoikų mąstymo esminius aspektus.	8 valandos
C4	Analizuoti deontologinės teorijos (I. Kanto moralės filosofija ir kategorinis imperatyvas) esminius bruožus, taikyti praktinėse situacijose.	8 valandos

2.2. IV gimnazijos klasė

Rekomenduojamas valandų paskirstymas pagal temas:

Filosofijos istorijos raidos ir klausimų analizavimas (D)		
D1	Aiškinti pagrindinių filosofų ikisokratikų, klasikinio ir helenistinio laikotarpio mąstymo požymius, komentuoti kontekstą, analizuoti ir interpretuoti šios filosofijos kilmę, įtaką kultūrai ir švietimui.	8 valandos
D2	Analizuoti pagrindinius viduramžių filosofijos atstovus ir pagrindinius požymius, interpretuoti ir komentuoti šios	8 valandos

	filosofijos įtaką kultūrai.	
D3	Analizuoti pagrindinius naujų laikų (racionalizmas, empirizmas, I.Kanto kritikos, idealizmas, materializmas) atstovus ir jų filosofijų požymius, aiškinti šių mąstymo paradigmu įtaką naujų laikų kultūrai, mokslui, švietimui ir savimonei.	8 valandos
D4	Analizuoti gyvenimo filosofijos, egzistencijos filosofijos, fenomenologijos, pagrindinius aspektus, komentuoti, kelti klausimus apie šių filosofijų įtaką XX amžiaus savivokai ir kultūrai.	8 valandos

Filosofinė žmogaus, istorijos, teisės ir meno analizė bei supratimas (E)		
E1	Analizuoti filosofinės antropologijos esmę, pagrindines problemas, šios disciplinos santykį su empirine antropologija, komentuoti žmogaus, gamtos ir kultūros santykį, kūno ir sielos filosofinę sampratą, gyvenimo prasmės ir tikslo klausimą.	8 valandos

E2	Aiškinti istorijos filosofijos mėginimus atskleisti ir paaiškinti istorijos esmę, prasmę ir vyksmą, suvokti žmogaus istoriškumą.	8 valandos
E3	Reflektuoti teisės pagrindimo klausimą (pvz., pozityvios, arba prigimtinės teisės kilmės, idėja); aiškinti teisingumo, nusikaltimo ir bausmės, bei socialinių utopijų esmę, pobūdį ir reikšmę.	8 valandos
E4	Analizuoti grožio temą, šiuolaikinio meno filosofiją, ir grožio raiškos formas menuose bei gamtoje, taip pat grožio poveikį.	8 valandos

Filosofinė religijos, gamtos, valstybės ir medijų analizė bei supratimas (F)		
F1	Aiškinti religijos fenomeno esmę; analizuoti ir kritiškai vertinti religijos vaidmenį žmogaus ir visuomenės gyvenime.	8 valandos
F2	Interpretuoti gyvenimo prasmės ir mirties klausimus.	8 valandos
F3	Aiškinti valstybės	8 valandos

	kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, laisvės, teisingumo ir teisės klausimus.	
F4	Analizuoti skirtingų medijų (sąlytinio žodžio, rašto, vaizdo) įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai, analizuoti esminius principus.	8 valandos

Filosofijos II galaktikos planas IV gimnazijos klasei

Ugdomi filosofijos pasiekimai:

Rekomenduojamas valandų paskirstymas pagal pasiekimus:

Filosofijos istorijos raidos ir klausimų analizavimas (D)		
D1	Aiškinti pagrindinių filosofų ikisokratikų, klasikinio ir helenistinio laikotarpio mąstymo požymius, komentuoti kontekstą, analizuoti ir interpretuoti šios filosofijos kilmę, įtaką kultūrai ir švietimui.	8 val.
D2	Analizuoti pagrindinius viduramžių filosofijos atstovus ir pagrindinius požymius, interpretuoti ir komentuoti šios filosofijos įtaką kultūrai.	8 val.
D3	Analizuoti pagrindinius naujųjų laikų (racionalizmas, empirizmas, I.Kanto kritikos, idealizmas, materializmas) atstovus ir jų filosofijų požymius, aiškinti šių mąstymo paradigms įtaką naujųjų laikų kultūrai, mokslui, švietimui ir savimonei.	8 val.
D4	Analizuoti gyvenimo filosofijos, egzistencijos filosofijos, fenomenologijos, pagrindinius aspektus, komentuoti, kelti klausimus apie šių filosofijų įtaką XX amžiaus savivokai ir kultūrai.	8 val.
Filosofinė žmogaus, istorijos, teisės ir meno analizė bei supratimas (E)		
E1	Analizuoti filosofinės antropologijos esmę, pagrindines problemas, šios disciplinos santykį su empirine antropologija, komentuoti žmogaus, gamtos ir kultūros santykį, kūno ir sielos filosofinę sampratą, gyvenimo prasmės ir tikslo klausimą.	8 val.

E2	Aiškinti istorijos filosofijos mėginimus atskleisti ir paaiškinti istorijos esmę, prasmę ir vyksmą, suvokti žmogaus istoriškumą.	8 val.
E3	Reflektuoti teisės pagrindimo klausimą (pvz., pozityvios, arba prigimtinės teisės kilmės, idėja); aiškinti teisingumo, nusikaltimo ir bausmės, bei socialinių utopijų esmę, pobūdį ir reikšmę.	8 val.
E4	Analizuoti grožio temą, šiuolaikinio meno filosofiją, ir grožio raiškos formas menuose bei gamtoje, taip pat grožio poveikį.	8 val.
Filosofinė religijos, gamtos, valstybės ir medijų analizė bei supratimas (F)		
F1	Aiškinti religijos fenomeno esmę; analizuoti ir kritiškai vertinti religijos vaidmenį žmogaus ir visuomenės gyvenime.	8 val.
F2	Interpretuoti gyvenimo prasmės ir mirties klausimus.	8 val.
F3	Aiškinti valstybės kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, laisvės, teisingumo ir teisės klausimus.	8 val.
F4	Analizuoti skirtingų medijų (sąlytinio žodžio, rašto, vaizdo) įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai, analizuoti esminius principus.	8 val.

Bendra informacija:

Mokslo metai _____

Pamokų skaičius: 3 pamoka per savaitę , iš viso 103 pamokos, 10 pamokų kartojimui

Vertinimas: _____

EIL. NR.	MOKYMOSI TURINIO TEMA	Val. skaičius	Kompetencijos	Pasiekimai	Tarpdalykinės temos
1.	Ko mokysimės šiais metais?	1			

	Supažindinimas su filosofijos programa, IV gimnazijos klasės mokymosi turiniu, pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo kriterijais.				
23.1. Filosofijos istorijos raidos ir klausimų analizavimas.					
2.	23.1.1. Iksokratikų filosofijos, klasikinio ir helenistinio laikotarpio mąstymo hermeneutika.	8	Pažinimo Komunikavimo Kūrybiškumo Kultūrinė	D1 Aiškinti pagrindinių filosofų ikisokratikų, klasikinio ir helenistinio laikotarpio mąstymo požymius, komentuoti kontekstą, analizuoti ir interpretuoti šios filosofijos kilmę, įtaką kultūrai ir švietimui.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida
3.	23.1.2. Viduramžių filosofijos analizė ir interpretacija.	8	Pažinimo Komunikavimo Kūrybiškumo	D2 Analizuoti pagrindinius viduramžių filosofijos atstovus ir pagrindinius požymius, interpretuoti ir komentuoti šios filosofijos įtaką kultūrai.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė
4.	23.1.3. Naujųjų laikų (racionalizmo, empirizmo, I. Kanto kritikos, idealizmo, materializmo) filosofijos interpretacija.	8	Pažinimo Komunikavimo Kultūrinė	D3 Analizuoti pagrindinius naujųjų laikų (racionalizmas, empirizmas, I.Kanto kritikos, idealizmas, materializmas) atstovus ir jų filosofijų požymius, aiškinti šių mąstymo paradigmu įtaką naujųjų laikų kultūrai,	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė

				mokslui, švietimui ir savimonei.	
5.	23.1.4. Gyvenimo filosofijos, egzistencializmo ir fenomenologijos hermeneutika ir praktika.	8	Pažinimo Komunikavimo Kūrybiškumo	D4 Analizuoti gyvenimo filosofijos, egzistencijos filosofijos, fenomenologijos, pagrindinius aspektus, komentuoti, kelti klausimus apie šių filosofijų įtaką XX amžiaus savivokai ir kultūrai.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė
23.2. Filosofinė žmogaus, istorijos, teisės ir meno analizė bei supratimas.					
6.	23.2.1. Filosofinė antropologija. Žmogus, gamta ir kultūra. Kūnas ir siela. Gyvenimo prasmė ir savirealizacija (religijos atsakymas, prasmė ir tikslas, mirtis). Gilinamasi į esminius filosofinės antropologijos gyvenimo prasmės ir savirealizacijos klausimus.	8	Pažinimo Komunikavimo Kultūrinė Kūrybiškumo	E1 Analizuoti filosofinės antropologijos esmę, pagrindines problemas, šios disciplinos santykį su empirine antropologija, komentuoti žmogaus, gamtos ir kultūros santykį, kūno ir sielos filosofinę sampratą, gyvenimo prasmės ir tikslo klausimą.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė
7.	23.2.2. Žmogus istorijoje. Diskutuojama ir keliama esminiai istorijos filosofijos klausimai.	8	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo	E2 Aiškinti istorijos filosofijos mėginimus atskleisti ir paaiškinti istorijos esmę, prasmę ir vyksmą, suvokti žmogaus istoriškumą.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė Istorinė savimonė

8.	23.2.3. Teisė ir teisingumas. Nusikaltimas ir baudmė. Socialinės utopijos. Diskutuoja ir analizuoja esminius teisės, teisingumo filosofinio pagrindimo klausimais.	8	Komunikavimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pažinimo	E3 Reflektuoti teisės pagrindimo klausimą (pvz., pozityvios, arba prigimtinės teisės kilmės, idėja); aiškinti teisingumo, nusikaltimo ir baudmės, bei socialinių utopijų esmę, pobūdį ir reikšmę.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė Žmogaus teisės, lygios galimybės
9.	23.2.4. Estetika. Meno ištakos ir kilmė. Menas ir tiesa. Meno funkcija. Šiuolaikinio meno filosofija. Aiškinasi ir gilina į pagrindinius meno ištakos filosofinius klausimus, analizuoja, fenomenologiškai patiria šiuolaikinio meno kūrinius.	8	Pažinimo Komunikavimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo	E4 Analizuoti grožio temą, šiuolaikinio meno filosofiją, ir grožio raiškos formas menuose bei gamtoje, taip pat grožio poveikį.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė
23.3. Filosofinė religijos, valstybės ir medijų analizė bei supratimas.					
10	23.3.1. Religijos filosofija. Filosofijos ir religijos santykis (žinojimo ir tikėjimo santykis); Religijos kritika. Kitiškai vertina ir gilina į religijos ir filosofijos santykį, klasikines ir šiuolaikines religijos filosofijos temas.	8	Pažinimo Komunikavimo Kultūrinė Kūrybiškumo	F1 Aiškinti religijos fenomeno esmę; analizuoti ir kritiškai vertinti religijos vaidmenį žmogaus ir visuomenės gyvenime.	Idėjos, asmenybės Kultūros raida Kultūros įvairovė
11.	23.3.2. Gyvenimo prasmės ir mirties klausimų kėlimas.	8	Komunikavimo Pažinimo	F2 Interpretuoti gyvenimo prasmės ir mirties klausimus.	Kultūros raida
12.	23.3.3. Politinė filosofija.	8	Kultūrinė	F3	Kultūrų įvairovė.

	Pagrindinės valstybės kilmės teorijos, esminiai klausimai apie valstybę, vyriausybę, politiką, laisvę, teisingumą, nuosavybę, teises, valdžios vykdomą teisės įgyvendinimą. Gilinasi ir aiškinasi į esmines politinės filosofijos problemas, kelia klausimus apie valstybės kilmę, jos valdymą, politiką.		Pažinimo Pilietiškumo	Aiškinti valstybės kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, laisvės, teisingumo ir teisės klausimus.	Žmogaus teisės, lygios galimybės Medijų raštingumas Pilietinės savimonės kūrimas
13.	23.3.4. Medijų filosofija. Rašto, spaudos, ir skaitmeninių technologijų filosofinė analizė. Analizuoja pagrindinius medijų filosofijos klausimus, gilinasi į konkrečių technologijų įtaką savimonei, kultūrai ir mąstymui.	8	Pažinimo Kultūrinė Skaitmeninė Kūrybiškumo	F4 Analizuoti skirtingų medijų (sakytinio žodžio, rašto, vaizdo) įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai, analizuoti esminius principus.	Medijų raštingumas
14.	Ko išmokau per šiuos metus? Refleksija ir įsivertinimas	1			

3. SKAITMENINĖS MOKYMO PRIEMONĖS, SKIRTOS BP ĮGYVENDINTI

III ir IV gimnazijos klasės

1. Nuoroda į suskaitmenintus galiojančius filosofijos vadovėlius <http://www.filosofijamokykloje.lt/vadoveliai/>
2. Reflektavimo sistemos kūrimui: <https://reflectus.lt/>
3. Kūrybingumo mokykla
4. <https://kurybingumomokykla.lt/>
5. <https://sodas.ugdome.lt/>

4. LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

III ir IV gimnazijos klasės.

1. Sodeika T., Baranova J. Filosofija XI-XII klasėms. Tyto alba, Vilnius, 2002.
2. Rubavičienė J. Etika: filosofija kaip praktika : [mokytojo knyga]. Tyto alba, Vilnius, 2002.
3. J.G.Herder, *Idėjos žmonijos istorijos filosofijai*. Vilnius: Margi raštai. I tomas, 2020
4. Galimberti U. Kodėl? 100 filosofijos istorijų. Knyga, kuri moko mąstyti. Hubris, Vilnius, 2019.
5. Tatarkiewicz W. Filosofija istorija, T.1-3. V., 2001.
6. Colli G. Filosofijos gimimas. V., aidai, 2000.
7. <https://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/kompetenciju-ugdymo-praktika/aktyvaus-mokymo-ir-mokymosi-metodai-ir-ju-taikymo-pavyzdziai/aktyvaus-mokymosi-metodai/sesiu-kepuriu-metodas/>
8. Bendrųjų programų atnaujinimo gairės (2020), prieiga per internetą:
https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/bendruju-programu-atnaujinimo-gaires_internetine-versija.pdf
9. „Bendrajam ugdymui aktualios švietimo filosofijos idėjos“ (2020-10-02/03, Nacionalinė švietimo agentūra, Vilnius), prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/ugdymo-filosofija/>
10. Sodeika T., Baranova J. Filosofija: žmogus XII klasėms. Tyto alba, Vilnius, 2007.
11. Maceina A. Religijos filosofija. V. Katalikų pasaulio leidiniai, 1990
12. Tatarkiewicz W. *Šešių sąvokų istorija*. Vilnius: Vaga, 2007
13. Filosofija. Pegaso kolekcija. Vilnius, Alma littera, 2018.
14. Guattari F., Deleuze G. *Kas yra filosofija?* Vilnius, Phi knygos, 2019.
15. Descartes R. *Metafiziniai apmąstymai*. Vilnius, Phi knygos, 2021.
16. Kierkegaard S. Nerimo sąvoka. Vilnius, Phi knygos, 2020.

5. UŽDUOČIŲ AR MOKINIŲ DARBŲ, ILIUSTRUOJANČIŲ PASIEKIMŲ LYGIUS, PAVYZDŽIAI

III gimnazijos klasė.

Filosofinių klausimų specifikos suvokimas (A). Filosofinių klausimų specifika suvokiama per filosofijos kilmės analizę, filosofinio požiūrio specifikos interpretavimą bei filosofijos kaip gyvenimo būdo suvokimą. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

A1. Skirti ir aiškinti filosofinių klausimų, filosofinio požiūrio ypatybes kitų klausimų kontekste.

A2. Analizuoti ir kūrybiškai taikyti egzistenciniame kontekste filosofijos kilmės ir ištakos aspektus.

A3. Aiškinti ir analizuoti, kūrybiškai interpretuoti ir savo kasdienybėje taikyti filosofijos kaip gyvenimo būdo ir filosofijos kaip teorijos santykį.

A4. Skirti ir analizuoti filosofijos ir ideologijos santykį.

Tema. Užduotis	Pasiekimo lygio pavyzdys	Ugdoma kompetencija ir asmens galios	Vertinimas
<p>A1. Skirti ir aiškinti filosofinių klausimų, filosofinio požiūrio ypatybes kitų klausimų kontekste.</p> <p>Tema: Filosofinių klausimų specifika</p> <p>Užduotis: Mokiniai perskaito Karlo Jasperso knygos "Filosofijos įvadas" pirmuosius kelis skyrius, kur kalbama apie</p>	<p>A1 pasiekimo lygis: remiantis tekstu išvardijami filosofinio klausimo požymiai.</p> <p>A2 pasiekimo lygis: išvardijami požymiai, jie pakomentuojami.</p> <p>A3 pasiekimo lygis: pateikiama</p>	<p>Pažinimo kompetencija: susipažįsta su filosofinių klausimų specifika, išmoksta juos atskirti nuo paprastų, empirinių klausimų.</p> <p>Komunikavimo kompetencija: mokiniai ugdomi gebėjimą perduoti savo supratimą klasės draugams ir mokytojui, -ai.</p>	<p>Vertinama pagal pasiekimo lygių požymius.</p> <p>Svarbi ir savirefleksija, asmeninis apmąstymas kas yra filosofija, kuo ji svarbi mokiniui, -ei.</p>

<p>filosofinio klausimo kilnę mūsų patirtyje. Taip pat siūloma skirti užduotį surinkti filosofinius klausimus, kylančius įvairiose situacijoje ir juos lyginti su klausimais, kurie negali būti laikomi filosofiniais. Skirtumus tarp klausimų rekomenduojama aptarti diskusijoje, galimos ir individualios užduotys - pvz., filosofinių klausimų ieškoma literatūroje, dokumentiniuose, meniniuose filmuose, kasdienėse situacijose.</p>	<p>pavyzdžių su komentarais.</p> <p>A4 pasiekimo lygis: pateikiami individualiai parinkti pavyzdžiai iš filosofijos, literatūros.</p>	<p>Kultūrinė kompetencija: mokinys ugdomi Vakarų kultūros ištakų suvokimą, filosofijos vietą joje.</p> <p>Skaitmeninė kompetencija: užduočiai atlikti mokinys gali pasinaudoti skaitmeniniais ištekliais, virtualioje erdvėje esančia medžiaga.</p> <p>Asmens galios: kritinis mąstymas, reflektavimas.</p>	
<p>A2. Analizuoti ir kūrybiškai taikyti</p>	<p>A1 pasiekimo lygis: įvardija filosofijos</p>	<p>Pažinimo kompetencija: įgyjamos žinios apie</p>	<p>Vertinama pagal pasiekimo lygio požymius.</p>

<p>egzistenciniame kontekste filosofijos kilmės ir ištakos aspektus.</p> <p>Tema: Filosofija mūsų kasdienybėje</p> <p>Užduotis: surasti filosofinių problemų raišką kasdienybėje.</p> <p>Galima analizuoti mokinių kelionę iki mokyklos ir ieškoti filosofinių klausimų raiškos; galima imti aktualų politinį, kultūrinį, ekonominį ar socialinį kontekstą ir jį nagrinėti.</p> <p>Pvz.: Kodėl gatvėje sutinkame</p>	<p>kilmės ištakos aspektus.</p> <p>A2 pasiekimo lygis: savais žodžiais apibūdina filosofijos kilmės ištakos aspektus.</p> <p>A3 pasiekimo lygis: apibūdina platesnį filosofijos kilmės ištakos aspektus kontekstą</p> <p>A4 pasiekimo lygis: medžiagą apie filosofijos kilmės ištakas geba taikyti savo kasdienybėje, pateikia tokio taikymo pavyzdžių</p>	<p>filosofijos svarbą žmogaus egzistencijai.</p> <p>Kultūrinė kompetencija: šia užduotimi plečiamas mokinių akiratis, susipažįstama su pasauline filosofijos tradicija.</p> <p>Kūrybiškumo kompetencija: mokomasi į globalias etines, filosofines problemas pažvelgti iš kasdienio gyvenimo perspektyvos, globalias temas perkelti į savo gyvenimo kontekstą.</p> <p>Komunikavimo kompetencija: mokomasi diskutuoti, rasti dialogą su diskusijos dalyviais,</p>	<p>Labai svarbi refleksija.</p>
--	--	--	---------------------------------

<p>benamius? Ką reiškia benamystė ir skurdas? Ar yra prasminga jaudintis dėl to, kad vėluojame? Kodėl nesidžiaigiame jau vien tuo, kad esame?</p>		<p>svarstant meno kūrinio paskirtį, meno ribas, meno kūrinio poveikį žiūrovui.</p> <p>Asmens galios: kritinis mąstymas, reflektavimas.</p>	
<p>A3. Aiškinti ir analizuoti, kūrybiškai interpretuoti ir savo kasdienybėje taikyti filosofijos kaip gyvenimo būdo ir filosofijos kaip teorijos santykį.</p> <p>Tema: Ar filosofija tik akademinė veikla?</p> <p>Užduotis: mokiniai perskaito</p>	<p>A1 pasiekimo lygis: mokinys,-ė išvardina pagrindinius požymius, rodančius, kad filosofija yra ir gyvenimo būdas.</p> <p>A2 pasiekimo lygis: mokinys pakomentuoja kiekvieną požymį, rodantį, kad filosofija yra ir</p>	<p>Pažinimo kompetencija: įgyjamos žinios apie filosofiją kaip akademinę veiklą, bei filosofiją kaip gyvenimo būdą ir jo sklaidą kasdienybėje.</p> <p>Kultūrinė kompetencija: platus ir pakankamai gilus suvokimas ką reiškia filosofija pasaulinėje tradicijoje.</p> <p>Kūrybiškum</p>	<p>Vertinama pagal pasiekimo lygio požymius.</p>

<p>mokytojo parinktą ištrauką iš P.Hadot knygos “Antikos filosofija. Kas tai?” ir parenka argumentus kodėl filosofija yra ne tik akademinė veikla.</p> <p>Galima ir svarstyti kodėl sunkiai įmanoma filosofija antikinio gyvenimo būdo prasme. Atskiros grupės savarankiškai parenka argumentus ir juos pagrindžia.</p> <p>Galima įterpti ir Rytų filosofijos tradicijos (budizmas, konfucionizmas) pavyzdžių, kurių mokiniai lygina su graikiškos/romėniškos filosofijos</p>	<p>gyvenimo būdas.</p> <p>A3 pasiekimo lygis: komentuoja, aiškina, nurodo pavyzdžius.</p> <p>A4 pasiekimo lygis: komentuoja, aiškina, nurodo pavyzdžius ir pasiūlo savų pavyzdžių, pasinaudoja kitais kontekstais.</p>	<p>o kompetencija: filosofijos disciplinų ir jų sąvokų, idėjų poveikio universalumas leidžia mokiniui, -ei filosofijos pamokose jas atpažinti, kūrybiškai jomis naudotis taikant kituose kontekstuose.</p> <p>Asmens galios: kritinis mąstymas, reflektavimas.</p>	
---	--	--	--

<p>pavyzdžiais.</p> <p>Rekomenduojami metodai: apverstos klasės metodas, diskusija.</p>			
<p>A4. Skirti ir analizuoti filosofijos ideologijos santykį.</p> <p>Užduotis: Temai atitinkamo filosofinio teksto perskaitymas, analizė ir atsakymas į pateiktus klausimus (taip pat galima naudoti ir dokumentinį kiną, kurio analizei mokytojas,-a parengia refleksinius klausimus).</p>	<p>A1 pasiekimo lygis: mokinys, -ė įvardija pagrindinius skirtumus tarp filosofijos, meno, ideologijos ir religijos.</p> <p>A2 pasiekimo lygis: mokinys, -ė perskaitytą filosofinį tekstą interpretuoja, paaiškina savais žodžiais, išskiria pagrindines sąvokas.</p> <p>A3 pasiekimo lygis:</p>	<p>Pažinimo kompetencija: analizuojamos pagrindinės filosofijos kilmės teorijos, įgyjamos žinios apie filosofijos mokslą ir atskiras filosofijos šakas bei filosofijos skirtumą nuo ideologijos.</p> <p>Kultūrinė kompetencija: analizuojami klasikiniai filosofiniai tekstai, plečiamas kultūrinis akiratis.</p>	<p>Vertinama pagal pasiekimo lygio požymius.</p>

<p>Palyginimas su antikinė drama (ar mitu) ir šiuolaikiniu politiniu manifestu ar panašaus pobūdžio tekstu.</p> <p>Pvz., G.Colli knygos <i>Filosofijos gimimas</i> ištraukos skaitymas ir analizė, atsakymai į klausimus (pvz., p.7-14, p.72-78)</p> <p>N. Kunas, <i>Senovės Graikijos legendos ir mitai</i>. V., alma littera, 2015 (mitas pasirenkamas mokytojo nuožiūra)</p> <p>Simone de Beauvoir, <i>Antroji lytis</i>. V. Margi raštai, 2010 (ištrauka paarenkama mokytojo nuožiūra).</p>	<p>mokinys, -ė perskaitytą filosofinį tekstą palygina su antikinė drama, mitais, politiniu manifestu.</p> <p>A4 pasiekimo lygis: įsivadinę pateiktą medžiagą bei perskaitę nurodytą kūrinį (ar jo ištrauką) mokiniai atsakinėja į klausimus, diskutuoja tarpusavyje, savo supratimą pritaiko parinkdami pavyzdžius iš kasdienybės: kas yra filosofija.</p>	<p>Kūrybiškumo kompetencija: mąstymo žemėlapiu sudarymas leidžia veikti kūrybiškai, plėtoti žemėlapi taip, kaip mokiniui,-ei būtų lengviausia mokytis, pažinti, atsiminti.</p> <p>Komunikavimo kompetencija: sudarytų mąstymo žemėlapių pristatymas, diskusija apie pagrindines filosofijos disciplinas.</p> <p>Asmens galios: kritinis mąstymas, reflektavimas.</p>	
---	--	---	--

Rekomend uojami metodai: apverstos klasēs, mozaikos.			
---	--	--	--